

Piteå kommun

Skola för Hållbar Utveckling

Januari 2017

Utbildningsförvaltningen

Piteå kommun 170131

Stefan Bergmark

Utvecklingsstödjare Utbildningsförvaltningen

1. Bakgrund - Skola för hållbar utveckling

I den *Klimat- och energiplan* som Piteå kommun antog 2010 har man höga mål med ambitiösa åtgärder för framtiden. Arbetet ska ske i samverkan med näringsliv, föreningar och alla Piteåbor med målsättning att skapa en Attraktiv och Uthållig kommun.

I del 1 av denna plan, *Mål, delmål och åtgärder*, finns direktiv Utbildningsförvaltningen. Under rubriken *Engagera flera* med delmål för kommunkoncernen är följande uppdrag beskrivet:

Till år 2014 har minst hälften av alla skolor ansökt om utmärkelsen ”Skola för hållbar utveckling” och till år 2020 har samtliga skolor ansökt och fått utmärkelsen.

Vidare i avsnittet, *Handlingsplan för kommunkoncernen*, beskrivs åtgärder som syftar till att nå det övergripande målet och delmål. Under rubriken *Engagera flera* hittar vi åtgärd 31 *Lärande i hållbar utveckling*.

Beskrivningen av åtgärden lyder: *Utveckla pedagogernas förhållningsätt utifrån praktisk kompetens om hållbar utveckling stärka helhetsperspektiv på hälsa och miljö i livslångt lärandet. Främja lärandet via praxisnära forskning och utbyte av erfarenheter.*

Ansvar för måluppföljning: *Barn- och utbildningsnämnden, Nämnden för arbetsmarknad och utbildning*

Indikator: *Antalet skolor som har blivit utmärkta ”skola för hållbar utveckling”*

1.1. Målsättningen

Redan i början av satsningen kring utmärkelsen *Skola för hållbar utveckling* inkluderades förskolorna i målsättningen om certifiering. Att hälften av skolorna såväl som förskolorna skulle ha ansökt om utmärkelsen under 2014 upplevdes, av utvecklingsstöderna vid projektets start, som en ganska svår uppgift. Infjärdensområdet hade redan certifieringen genom sitt arbete i Smart & Förnybart, samt Långskataskolan, Ankaret och Ostronstogens förskolor, men de övriga enheterna stod inför en omfattande uppgift.

1.2. Stöd i arbetet

På utbildningsförvaltningen avsatte man under 2013 en heltidstjänst fördelat på två utvecklingsstödare för stöd till arbetet med utmärkelsen. Stödet som gavs var i form av introduktionsföreläsningar till förskolechefer och rektorer för att ge en grund till begreppet Hållbar Utveckling (HU), skapa motivation till att arbeta hållbart och förklara vad Skolverkets ansökan (SFHU) ska innehålla. I samband med detta fick cheferna besvara när de trodde att de skulle kunna gå in i hållbarhetsarbetet i respektive ansvarsområde. Därefter gavs introduktionsföreläsning till alla förskolor och skolor alltefter de gick in i arbetet med utmärkelsen. Alla enheter fick hjälp att själva välja inriktning, analysera vad de tidigare gjort inom dessa områden och sätta upp rimliga framåtsträvande mål för sitt hållbarhetsarbete. Föreläsningar av yttre expertis erbjöds också kommunens pedagoger. Piteå besöktes av till exempel Staffan Landin (Gapminder), Pär Holmgren (Meteorolog), Livia Fränkel (Föreningen Förintelsens Överlevande) för att nämna några få. En stor del av denna fortbildning skedde i samarbete med den Globala Skolan (Universitets- och högskolerådet), vilken även kunde erbjudas pedagoger från närliggande kommuner. Personer med särskild kompetens kring HU inom kommunen anlätades också för att utbilda våra pedagoger. Med tiden gav hållbarhetsarbetet en mängd parallella projekt i våra verksamheter. Det var exempelvis samordning av fortbildning via Kunskapsfestivalen, ändamålsenliga återvinningsstationer, projekt mot matsvinn, projekt för mångfald, giftfria förskolor, årshjul över hållbara aktiviteter o. s. v. För att driva hållbarhetsarbetet framåt tillsatte de allra flesta förskolechefer och rektorer en arbetsgrupp för SFHU. Gruppens uppdrag har i de flesta fall bestått av att arbeta med ansökan och ta med sig utkast och förslag att förankra i kollegiet. I denna process hade de tillgång till stöd av samordnarna som kunde delta vid möten och läsa igenom påbörjade utkast till ansökan och komma med synpunkter. Då samordnarna hade läst många ansökningar från andra kommuner som beviljats certifiering bidrog detta till en kvalitetssäkring. När Skolverket väl fick in ansökningarna från Piteå kommun kunde de utan undantag beviljas.

Arbetsgång för ansökan

Skolverkets sol – en hjälp att välja fokus

1.3. Framgångar och framtiden

Vid årets slut 2014 kunde vi se att 58 procent av alla skolor hade ansökt, varav 39 procent hade erhållit certifieringen *Skola för hållbar utveckling*. Förskolorna hade vid den tiden 55 procent som ansökt och 33 procent hade erhållit utmärkelsen. Delmålet var alltså uppnått vid slutet av 2014. Bedömningen var vid den tidpunkten att alla förskolor och skolor, Strömbacka inkluderat, skulle vara "utmärkta" redan vid slutet av 2016.

Arbetet fortskred och vid årsskiftet 2016/2017 kunde vi med glädje och stolthet konstatera att alla förskolor och skolor inom Piteå kommun blivit certifierade för Skolverkets utmärkelse *Skola för hållbar utveckling!*

Vid Barn- och utbildningsnämndens sammanträde i november 2016 antogs förvaltningens *”Plan för hållbarhet”* och i denna uppgraderas målet för SFHU till att *”Samtliga enheter ska inneha utmärkelsen Skola för Hållbar Utveckling 2020”*.

Utmärkelsen räcker i tre år och därefter ska man utvärdera och sätta upp nya mål i en förnyad ansökan. Stödet från utvecklingsstödjarna finns kvar även vid arbetet med förnyelse av ansökan, men enheterna förväntas ta ett större ansvar. Förhoppningen är att hållbarhetsarbetet även på längre sikt ska finnas kvar som en naturlig och prioriterad del av all pedagogisk verksamhet i vår kommun.

Förnyelsearbetet underlättas exempelvis genom att samordnarna kan ta del av enheternas utkast till förnyad ansökan och bidra med synpunkter utifrån, förmedla kontakter och samordna fortbildning efter verksamhetens behov. Att varje område har medvetenhet om när tiden är inne att ta tag i sin förnyelse av certifieringen, är något som samordnarna räknar med ska säkerställas genom att hållbarhetsarbetet alltmer blir en del av det systematiska kvalitetsarbetet. Kanske kan förvaltningens interna styr och ledningssystem Stratsys med dess påminnelsefunktioner ge det stöd kring detta som cheferna behöver?

Att förskolorna och skolorna har utvecklingsstödjare att vända sig till är dock en framgångsfaktor för att hållbarhetsarbetet ska utvecklas positivt över tid. I Umeå kommun minskade engagemanget ute på enheterna när man från centralt håll trappat ned stödet. Denna kommun har, genom Umeå Naturskola, varit en inspirationskälla och vår närmaste samarbetspartner på kommunnivå kring utmärkelsearbetet. I dagsläget lär vi av varandra då vi delar våra erfarenheter.

En vilja att tänka och handla hållbart kommer att vara avgörande för hur vår framtid ska se ut och varje medarbetare i vår organisation har ett särskilt ansvar att efter förmåga bidra till att Piteå blir en alltmer attraktiv och uthållig kommun.

2. Fördelning av fokusområden

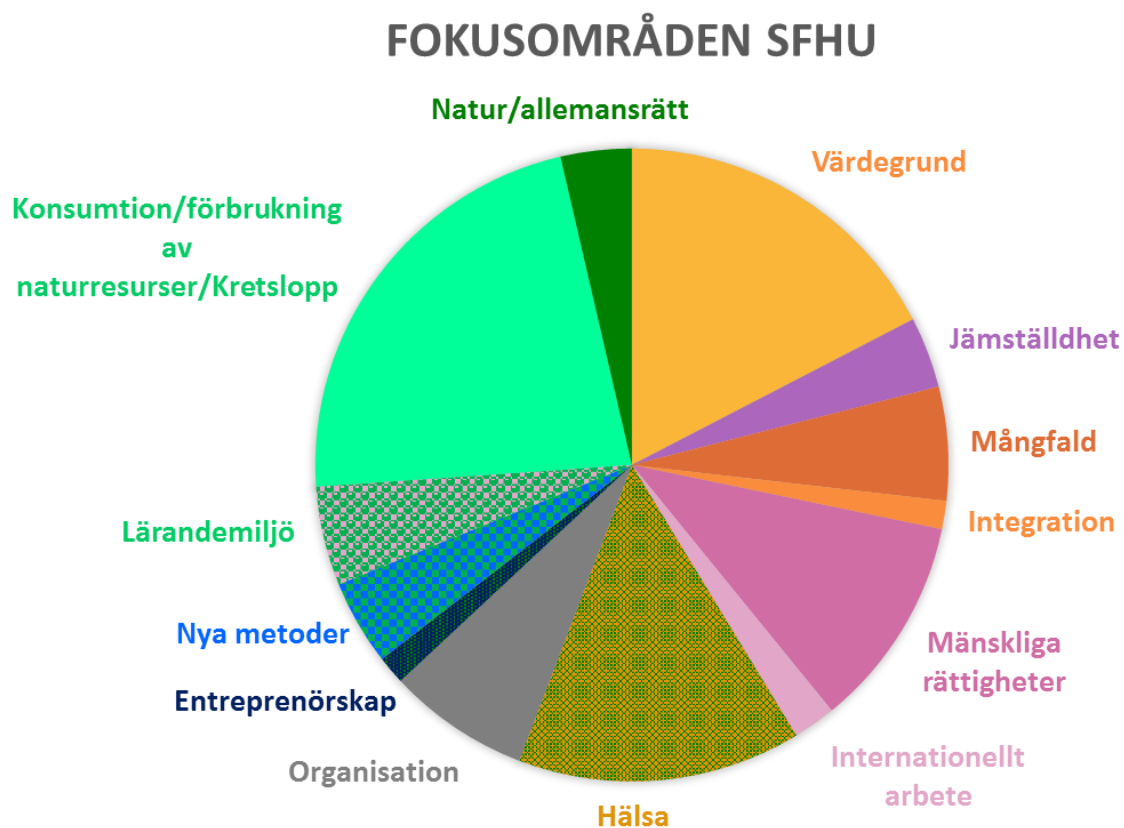
Utifrån samtliga enheters ansökningar har vi gjort en sammanställning för att få överblick kring vad våra förskoleområden och skolor har prioriterat. Enheterna har valt alltifrån ett till sex stycken egna mål de fokuserar på i sin ansökan.

Ansökningarna hade mycket olika omfattning av antal berörda barn/elever och personal. Det kunde skilja så mycket i omfattning som en gemensam ansökan för hela Strömbäckaskolan till att enskilda förskolor lämnat in en egen beskrivning över sitt hållbarhetsarbete till Skolverket. Det krävde att en lämpligare fördelning gjordes inför kartläggningen, än antalet ansökningar som beviljats. I följande statistik har uppdelningen huvudsakligen gjorts på förskoleområden och skolor, där gymnasieskolans rektorsområden räknats var för sig (bilaga 1).

Genom att analysera de mål och huvuddrag som skrivits in i ansökningshandlingarna kunde tretton inriktningar särskiljas. Rubriceringen var en komplicerad uppgift och några inriktningar fick därför något långa beskrivningar.

De inriktningar som kunde klassificeras var: *Värdegrund, Jämställdhet, Mångfald, Integration, Mänskliga rättigheter, Internationellt arbete, Hälsa/Mat, Organisation, Entreprenörskap, Nya metoder, Lärandedmiljö, Konsumtion/förbrukning av naturresurser/Kretslopp och Natur/Allemansrätt.*

Ett flertal av dessa huvudinriktningar har berörts av många enheter men till det statistiska underlaget har enbart det som tydligt skrivits in i målbeskrivningen räknats med. När analysen över de beviljade ansökningarna från Piteå kommun gjorts kunde det konstateras att *Konsumtion/förbrukning av naturresurser/Kretslopp* är det huvudmål som varit mest angeläget. Nästan 78 procent av alla enheter har valt att satsa på detta som ett av flera fokusområden. Därefter flöjde *Värdegrund* som 60 procent valt att ta med i sin ansökan. Alla har en värdegrundsaspekt i sitt uppdrag, men inte alla har valt att skriva in just det som ett av sina huvudmål kring hållbarhet. *Hälsa* hade hälften av alla fokuserat på och nästan 38 procent hade valt ut *Mänskliga rättigheter*.

Omfattningen av de huvudinriktningar som valts i ansökningarna när de jämförs med varandra

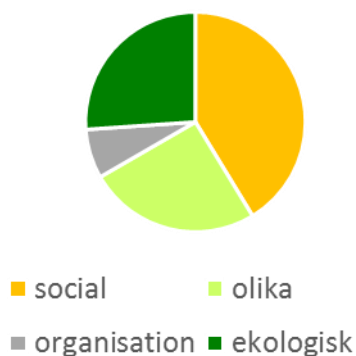
Fokusområden	antal enheter	andel i %
Värdegrund	24	60
Jämställdhet	5	13
Mångfald	8	20
Integration	2	5
Mänskliga rättigheter	15	38
Internationellt arbete	3	8
Hälsa	20	50
Organisation	10	25
Entreprenörskap	2	5
Nya metoder	6	15
Lärandemiljö	7	18
Konsumtion/förbrukning av naturresurser/Kretslopp	31	78
Natur/Allemansrätt	5	13

Omfattningen av de huvudinriktningar som valts i ansökningarna och den procentuella andelen

Vid sammanställningen fick vissa målbeskrivningar, som exempelvis arbetet med giftfritt i förskolan, kategoriseras i olika fokusområde beroende på hur det skrivits in i ansökan. Giftfritt blev kategoriserat inom *Hälsa* eller *Kretslopp*. Statistiken ger en ungefärlig bild av hur läget ser ut då analysen är gjord utifrån det som gick att utläsa ur ansökningstexterna.

I begreppet *hållbar utveckling* kan man ofta se en indelning på tre olika aspekter; Ekologisk hållbarhet, Social hållbarhet och ekonomisk hållbarhet. Att dela upp vart och ett av de olika fokusområdena på endast en av dessa tre aspekter är inte helt möjligt. Inriktningarna innehåller delar som i vissa avseenden går in i varandra. *Värdegrund*, *Jämställdhet*, *Mångfald*, *Integration*, *Mänskliga rättigheter* och *Internationellt arbete* kan klassas som social hållbarhet. *Natur/Allemansrätt* kan med fog räknas in i Ekologisk hållbarhet. *Konsumtion/förbrukning av naturresurser/Kretslopp* har till stora delar både en ekologisk aspekt och en ekonomisk. *Hälsa*, *Entreprenörskap*, *Nya metoder* och *Lärandemiljö* har drag från alla tre aspekter av hållbarhet. *Organisation* kan knappast klassas som ett hållbarhetsområde, men har ändå en viss plats genom att detta fokusområde kan främja hållbarhetsarbetet exempelvis via ett gemensamt stadieövergripande samarbete.

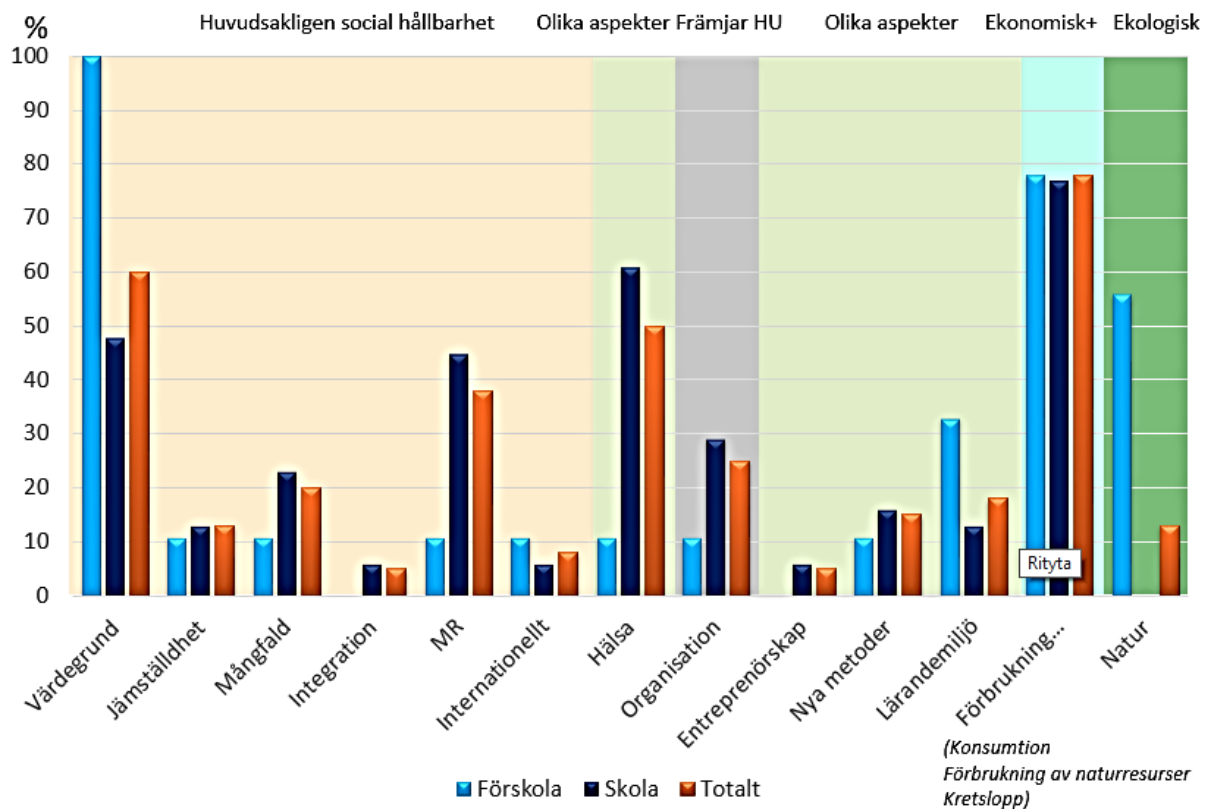
aspekter av HU

Ungefärlig omfattning av hur social-, resp. ekologisk hållbarhet fördelats i ansökningarna

2.1. Uppdelat förskola och skola

Genom att titta på vad förskolorna skrivit in i sina ansökningar och vad skolorna fokuserat på framträder bilden att de båda verksamheterna till hög grad prioriterat arbetet med *Konsumtion/förbrukning av naturresurser/Kretslopp*, då 78 respektive 77 procent hade skrivit in detta. *Värdegrundsarbete* hade alla förskoleområden med som en viktig del i sina ansökningar. Bland skolorna valde 48 procent att ta upp detta. Skolorna prioriterade även *Hälsa* och *Mänskliga rättigheter* högt inom SFHU-arbetet. Bland förskolorna var *Natur/Allemansrätt* ett prioriterat område med sina 56 procent. Lite anmärkningsvärt var att ingen av skolorna tydligt skrivit in mål kring natur och allemansrätt, utan den ekologiska aspekten riktades i skolorna mer mot kretslopp och förbrukning av naturresurser. Lärandemiljö är också värt att nämna då en tredjedel av förskolorna valt att arbeta med fokus på utemiljö, innemiljö eller båda delarna. Förskolorna hade inte skrivit fram arbetet med integration eller entreprenörskap.

Procentuell andel som valt de olika huvudinriktningarna bland våra förskolor resp. skolor

3 Avslutning

Utbildningsförvaltningens verksamheter har genom arbetet med hållbarhetsmål fått en tydligare inriktning som verkar i samklang med styrdokumentet till att bidra till en bättre värld och skapa handlingsförmåga kring hållbarhetsfrågor. Att vi redan vid ingången av 2017 har alla förskolor och skolor certifierade för hållbarhet är starkt jobbat. Vi har tillsammans i vår förvaltning förutom att öka barnens/elevernas och personalens medvetenhet kring hållbarhetsfrågor även gett Piteå ett gott rykte bland andra runt om i landet som arbetar med lärande för hållbarhet. Förhoppningsvis ger arbetet även på sikt märkbart positiva avtryck och minskade ekologiska fotavtryck.

”Education is the most powerful weapon which you can use to change the world”.

Nelson Mandela

Bilaga 1:

Underlag för beräkning av statistik

Skolor (31 enheter):

Sjulnässkolan 4-9
Svensbyskolan f-3
Böle skola F-3
Hortlax skola 7-9
Norrbyskolan f-6
Bergsvikens skola f--6
Jävre skola f-6
Blåsmark skola f-3
Pitholmskolan 7-9
Pitholmskolan 4-6
Munksunds skola f-3
Klubbgärdets skola f-5
Strömnässkolan f-3
Solanderskolan 4-9
Kullensskolan f-3
Björklundaskolan f-3

Hörsel, Språkluss,
ASP/AST,Tallbacka/Mellangård
Porsnässkolan 4-9
Backgårdsskolan f-3
Rosviks skola f-6
Sjulsmarks skola f-6
Christinaskolan 7-9
Norrmalmskolan f-6
Backeskolan f-3
Långskataskolan f-3
Rönnskolan
Gymnasiet Frigg
Gymnasiet Hugin
Gymnasiet Magne
Gymnasiet Mjölner
Gymnasiet Munin

Förskoleområden (9 enheter):

Infjärdens förskolor (Monica)
Hortlax, Jävre, Blåsmark
förskolor (Ann-Sofie)
Bergsvikens förskolor (Gitte)
Pitholm/Munksund/Klubbgärd
et förskolor (Cecilia)
Strömnäs förskolor (Jessica)
Öjebyns förskoleområde
(Kristina/Inga)
Norrfjärdenområdets
förskolor (Helena G/Inga)
Centrala stadens
förskoleområde (Helena L)
Centrala stadens
förskoleområde (Jennie)